

7860 46490
46489 46491

4

1/2 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747

- 1 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747
- 2 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747
- 3 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747
- 4 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747 ~~747~~ 747

4662

~~1361~~

2071
2071

առ. հր. ց. , Թ.

0981

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՑՆ ՈՒՂՂԱՀԱՒԱՏ ՀԵՑՈՑ. ՅԵՂԻՒ-
ՍԱԿՍ ՀԱՄԱՌՈՏԵԱՆ Ի ՄԻՔՐՅԵԼԷ ԱՐԲԵ-
ՊԻՍԿՈՊՈՍԷ ՍԱԼԼԵՆԹԵԱՆՑ

ԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԿԵՐԶ ԹԱԽԼՈՒԱՆՈՂԴ

Հայոց Էկեղեցւոյն հիմադրէր, Եպիսկո-
պոս, Կաթողիկոս և Պատրիարք:

յ. Դ Տեւռն. ՋԻՄՆԱԳԻՐԳ

- 30 Յիս. Գրիստոս սրգին Աստուծոյ.
30 Թովմաս առաքեալ.
31 Թադէոս առաքեալ.
69 Յարդուղիմէոս առաքեալ.
70 Սիմոն Կանանացի առաքեալ.
70 Եզրշէ աշակերտ.
70 Սաաթէոս աշակերտ.
70 Յուդայ Թադէոս կմ Ղ. Կրէոս ա-
ռաքեալ.

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԷ

33	Ա. Գ. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե.
40	Զաքարիա Ե. Ե. Ե. Ե.
41	Թէոփիլոս Ի Կեսարիա.
67	Կուսմի Ի Սիւնիս.
90	Բարեւաթ Ի Սիւնիս.
110	Բարսուս Ե. Ե. Ե. Ե.
160	Զովիկոս Ի Կոմմանայ Հայոց.
210	Ա. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.
251	Փիլիպիանոս Ի Կեսարիա.
253	Ա. Կ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.
254	Մեհրուստ Ի մեծն Հայո.
260	Ա. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.
272	Կ. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.
285	Ա. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.
290	Վ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.
292	Ղ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.

ԿԵՐՈՐԴԻԿՈՍԷ

302	Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	30
-----	-------------------------	----

332	Ա. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	17
335	Վ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	15
356	Յուսիկ Վ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	6
362	Փառնիստէ Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	3
364	Ներսէս ա. մեծ Պարթև.	20
384	Շահակ Մանազկերտցի.	3
386	Զաւէն Մանազկերտցի.	1
387	Ա. Գ. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	3
390	Սահակ ա. մեծ Պարթև.	51
441	Յովսէփ ա. Սիւնեցի.	12
452	Մելիք Մանազկերտցի.	15
457	Մովսէս ա. Մանազկերտցի.	8
465	Գիւս Արահեղացի.	10
475	Քրիստոփոր ա. Արծրունի.	5
480	Յովհան ա. Մանգակունի.	6
487	Բարկէն Ոթմոացի.	5
492	Սամուէլ Արծկէացի.	10
502	Մուշէ Ա. Ե. Ե. Ե. Ե. Ե.	8
510	Սահակ Բ. Ուղկայեցի.	5
515	Քրիստոփոր Բ. Բագրեանդցի.	6

521	ՂԼՈՆԳ ԵՌԱՍՏԵԿԻ.	3
524	ՆԵՐՍԷՍ Բ. ԱԶՈՐԱՐԿԵԿԻ.	9
533	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Բ. ՍԻՆՃԵՂՆԱԿԻ	17
551	ՄՈՎՍԷՍ Բ. ԵՂԻՍՐԱԳԱԿԻ.	41
594	ԱԶԲԱՀԱՄ Կ. ԱՂԲԱԺԱՆԵԿԻ.	23
(600	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՐԵՐԱՐԳ.	16)
617	ԿՈՒԽՈՒՄ ԱՂԵԿԻ.	8
625	ՔՐԻՍՏՈՍԻՈՐ Գ. ԱՊԱՀՈՆԵԿԱՆ	3
628	ԵԶՐ ԿԱՄ ԵՂՐԱՍ ՆՔԵԿԻ.	11
640	ՆԵՐՍԷՍ Գ. ՇԻՆՈՂ.	21
661	ԱՆԱՍՏԱՍ ԱՐԿԻՆԵԿԻ.	6
667	ԻՍՐԱԿԷԼ ՎԱՆԱՆԳԵԿԻ.	10
677	ՍԱՀԱԿ Գ. յԱՔՔՈՆՆԱԶԷՆԷ	26
703	ԵՂԻՍ ԱՐՃԻՆԵԿԻ.	14
718	ՅՈՎՀԱՆ Գ. ՕՃՆԵԿԻ.	11
729	ԴԱԼԻԺ Կ. ԱՐԱՄՈՆԱԿԻ.	12
741	ՏՐԳԱՍՏ Կ. ՎԱՆԱՆԳԵԿԻ.	23
764	ՏՐԳԱՍՏ Բ. ԴԱՄՆԱԼՈՐԵԿԻ.	3
767	ՍԻՆՆ ԲԱԼՈՆԵԿԻ.	8
775	ԵՍԱԿԻ ՆՔԵԿԻ (ԵՂԱՊՈՒՄՐԱԿ)	13

788	ՍՈՒՓԱՆՆՈՍ Կ. ԴՈՆԵԿԻ.	2
790	ՅՈՒՐԱՐ ԴՈՆԵԿԻ	6 ամիս.
791	ՍԱՂՈՎԻՆ ԴԱՈՆԵԿԻ.	1
792	ԳԷՈՐԳ Կ. ՀՈՅԼՈՐԵՈՒԿ.	3
795	ՅՈՎՍԷՓ Բ. ԿԱՐԻՃ.	11
806	ԴԱԼԻԺ Բ. ԿԱԿՈՂԵԿԻ.	27
833	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ե. ՈՎԱԿԵԿԻ.	22
854	ԶԱՔԱՐԻՍ Կ. ԿՈՍՏԱՅԵԿԻ.	21
876	ԳԷՈՐԳ Բ. ԴԱՈՆԵԿԻ.	21
897	ՄԱՀԱՍՏ ԵՂՎՈՐԳԵԿԻ.	7 ամիս.
897	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ՊԱՍՄԱՐԱՆ.	27
925	ՍՈՒՓԱՆՆՈՍ ԵՐԿՐՈՐԳ.	1
926	ԹԷՈԳՈՐՈՍ ԱՌԱՋԻՆ.	10
936	ԵՂԻՆԷ ԱՌԱՋԻՆ.	7
943	ԱՆԱՆԻՍ ՄՈԿԱԿԻ.	22
965	ՎԱՀԱՆ ՍԻՆԵԿԻ.	5
970	ՍՈՒՓԱՆՆՈՍ Գ. ՍԼԱՆԵԿԻ:	2
972	ԽԱԶԻԿ ԱՌԱՋԻՆ ՄՈԿԱԿԻ.	19
992	ՍԱՐԳԻՍ ԱՌԱՋԻՆ ՍԼԱՆԵԿԻ.	27
1019	ՊԵՏՐՈՍ Կ. ԴԵՄՈՒՄՐԱՐՃ.	40

1058	Խաչիկ երկրորդ.	6
1065	Գրիգոր երկրորդ Վկայասէր.	40
1082	Բարսեղ առաջին Անեցի.	24
1113	Գրիգոր Գ. Պաշտօնաւոր.	53
1166	Ներսէս Գ. Շնորհալի.	7
1173	Գրիգոր Գ. աղայ.	20
1193	Գրիգոր Ե. Դաշալէժ.	1
1195	Գրիգոր Զ. Ապիրատ.	7
1202	Յովհաննէս Է. մեծաբարոյ.	18
(1203	Դաւիթ երրորդ.	3)
1220	Կոստանդին Ե. Բարձրբերդցի.	47
1268	Յակոբ առաջին Կլայեցի.	19
1287	Կոստանդին Բ. Կատուկեցի.	3
1290	Ստեփաննոս չորրորդ.	4
1294	Գրիգոր Է. Անաւարդեցի.	13
1307	Կոստանդին Բ. (Վերային)	16
1323	Կոստանդին Գ. Լամբրոնացի.	4
1327	Յակոբ Բ. Սսեցի.	14
1341	Մխիթար Քոնեցի.	13
1355	Յակոբ Բ. (Վերային)	3

1359	Մեծօրմա Արապեցի.	13
1372	Կոստանդին չորրորդ.	2
1374	Պօղոս առաջին.	4
1378	Թէոփորոս երկրորդ.	18
1396	Կարապետ Ե. Կեղեցի.	2
1398	Դաւիթ չորրորդ.	4
1402	Կարապետ երկրորդ.	7
1411	Գրիգոր Ը. Խանձողոս.	7
1418	Պօղոս Բ. Արարատեցի.	12
1430	Կոստանդին Ե. Վահկեցի.	9
1439	Յովնէփ Գ. Սսեցի.	1
1440	Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեան.	1
1441	Կիրակոս Վիրապեցի.	2
1443	Գրիգոր Ժ. Մակուեցի.	18
1461	Զաքարիա երկրորդ.	1
1462	Արիստակէս երկրորդ.	4
1466	Սարգիս երկրորդ.	24
1490	Արիստակէս երրորդ.	8
1498	Թագէտոս առաջին.	5
1503	Եղիշէ երկրորդ.	12

1515	Զաքարիա երրորդ.	5
1520	Սարգիս երրորդ.	16
1536	Գրիգոր մեծասաներայրդ.	5
1541	Ստեփաննոս ե. Սալմաստեցի.	6
1547	Միքայէլ Սեբաստացի.	9
1556	Բարսեղ երկրորդ.	10
1569	Գրիգոր ժբ.	4
1573	Ստեփաննոս զ. Առնջեցի.	2
1575	Թադէոս երկրորդ.	9
1581	Առաքել Վաղարշապատացի.	2
1586	Դաւիթ ե.	7
1593	Մելքիսեթ Գառնեցի.	10
1603	Գրիգոր ժգ. Եգեսացի.	3
1624	Սահակ դ. Գառնեցի.	5
1629	Մովսէս երրորդ Սիւնեցի.	3
1633	Փիլիպպոս Աղբակեցի.	22
1655	Յակոբ դ. Զուղայեցի.	25
1680	Նղիազար Անթապեցի.	9
1691	Նահապետ Եգեսիացի.	14
1707	Աղէքսանդր ա. Զուղայեցի	8

1715	Ստառածատու ր Համատանցի	10
1726	Կարապետ գ. Ուլնեցի.	3
1730	Աբրահամ բ. Մշեցի.	4
1734	Աբրահամ գ. Կրեաացի	2
1737	Ղազարոս Զահկեցի.	11
1748	Պետրոս բ. Անթապցի 10 ամիս.	
1751	Մինաս Ակնեցի.	2
1754	Աղէքսանդր բ. Կ. Պօլսեցի:	2
1755	Սահակ ե. Կեղեցի.	4
1759	Յակոբ ե. Շամախեցի.	4
1763	Սիմէոն Երեւանցի.	17
1750	Ղուկաս Կարնեցի.	20
1802	Դանիէլ Պայազիտեցի.	6
1810	Նփրեմ Երեւանցի.	21
1831	Յովհաննէս ը. Կարբեցի.	12
1843	Ներսէս ե. Աշտարակեցի.	14
1858	Մատթէոս ա. Կ. Պօլսեցի.	6
1866	Դէորդ գ. Կ. Պօլսեցի.	16
1885	Մակար ա. որ վարէ զիշխա-	19
	նութիւն.	

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ԹԱԳԱՆՈՐԳ. ԻՃԽԵՆԻՔ.
ՊԱՏԻՆԻՔ. ՊԻՐԵՊԵՆՏԻՔ.

ՄԲՋԱԿՈՒՄԻ ԲԱՐՍԻՆՈՐԳ

ՏԵՄԵՐ.

ՀԱՅՈՑ.

1	Արգար Արշամեան.	1538
31	Անանէ Արգարեան.	1574
38	Սանատրուկ.	2530
68	Երուանդ երկրորդ.	2520
88	Արտաշէս երկրորդ.	2541
129	Արտաւազդ երկրորդ.	2572
131	Տիրան առաջին.	2521
152	Տիգրան երկրորդ.	2542
194	Վաղարշ Տիգրանեան.	1820
214	Խոսրով առաջին.	2545
259	(Միջոց պարսպայ.)	2527
286	Տրդատ մեծ.	2556
344	Խոսրով երկրորդ.	2589
353	Տիրան երկրորդ.	11

363	Արշակ երկրորդ.	18
381	Պապ Արշակեան.	3
381	Վարազդ ադ.	3
386	(Արշակ երրորդ (Վաղարշակ Բ.	2
388	Խոսրով երրորդ.	5
392	Վառամշապուհ.	21
415	Շապուհ Պարսիկ.	5
422	Արտաշիր.	6
428	Ջնջուհի Արշակունի թագա- ւորութեան Հայոց.	23

**ՀԱՅ ԲԱՐՍԻՆՈՐԳ ՊԱՏԻՆՈՐԳ
ԵՎ ՄԵՆՏ**

428	Վաչան Ա. Ամատունի, Լ.	
	Վարդան Ա. Մամիկոնեան.	19
442	Վասակ Սիւնի.	10
481	Սահակ Ա. Բագրատունի.	1
485	Վաչան, Բ. Մամիկոնեան.	26
511	Վարդ Մամիկոնեան.	4

518	Մաթէժ Գնուների.	30
571	Վարդան, Բ. փոքր	7
593	Սմբատ, Ա. Բագրատունի.	8
601	Դաւիթ Սահառունի.	24
625	Վարազդահրոյ Բագրատունի.	7
632	Դաւիթ (Վերայի)	4
636	Թէոգորոս Ռըշտունի.	18
644	Սմբատ Բ. Բագրատունի.	10
651	Համազասպ Մամիկոնեան.	5
659	Գրիգոր Մամիկոնեան.	24
685	Աշոտ Ա. Բագրատունի.	5
690	Ներսէճ Կամսարական.	5
695	Սմբատ Գ. Բագրատունի.	9
743	Աշոտ Բ. Բագրատունի.	15
760	Սահակ Բ. Բագրատունի.	10
835	Բագարատ Բագրատունի.	14

ՔԱՐԻԱՅՈՒՆԻ ԲԱՆԱԲՈՒՔ

859	Աշոտ առաջին.	31
890	Սմբատ Ա. Նահատակ	23

914	Աշոտ Բ. երկաթ.	14
928	Աբաս Սմբատեան.	24
952	Աշոտ Գ. ողորմած.	26
977	Սմբատ Բ. տիեզերակալ.	13
989	Գագիկ առաջին.	30
1020	Յովհաննէս կամ Սմբատ.	20
1012	Գագիկ երկրորդ.	38
1080	Վախճան Բագրատունի թա- գաւորութեան մերոյ.	

ՌՈՒՔԻՆԵԱՆ ԲՔԻԱՆՔ

1080	Ռուբէն առաջին.	15
1095	Կոստանդին առաջին	5
1100	Թորոս առաջին.	23
1123	Լևոն առաջին.	15
1144	Թորոս երկրորդ.	24
1168	Թովմաս Պայլ.	1
1169	Մլեհ Ստեփանեան.	5
1174	Ռուբէն երկրորդ.	11
1185	Լևոն երկրորդ մեծ	13

ԲՈՒԲԲՆԵՍԵ ՔԵԷՆՈՐԷ

1198	Լեոն երկր. մեծ.	21
1219	Զապէլ Գշխոյ.	1
1220	Ֆիլիպ Լատին.	2
1224	Հեթում առաջին	45
1269	Լեոն երրորդ.	20
1289	Հեթում Բ.	4
1293	Թորոս Լեոնեան.	2
1296	Սմբատ Լեոնեան.	2
1298	Կոստանդին երկրորդ	2
1300	Հեթում երրորդ անգամ.	5
1305	Լեոն չորրորդ.	3
1308	Օշին Լեոնեան.	12
1320	Լեոն հինգերորդ.	22
1342	Կոստանդին Գ. Լատին.	1
1343	Գուրտոն Լատին.	2
1345	Կոստանդին Գ. Լատին.	18
1365	Լեոն վեցերորդ. Լատին.	11
1375	Գերութիւն Լեոնի	

Չկնի գերութեան Լեւոնի՝ իսպառ
բարձաւ թագաւորութիւնն Հայոց (այս-
պէս վարձատրին Հայք յարեալք ի Լա-
տինս). և եկեղեցին տնկաւ ընդ տէ-
րութեամբ մահմետականաց, մանա-
ւանդ Պարսից. քանզի յամի տեառն
1441 աթոռն կաթուղիկստական ի
Սոյ փոխադրեցաւ յԷջմիածին. ուր
արգէն ախրէր ձիհան-շահ արքայ Պար-
սից. որում յաջորդեցին և այլ շահք
կամ թագաւորք մինչև ցախրող Ֆա-
թալի-շահ թագաւոր Պարսից. յա-
ւուրս սորա յամին 1827 առաջին Նի-
կիայոս կայսրն Ռուսաց էառ ի ձե-
ռաց Պարսից զԷջմիածին և զըզուր նա-
հանգն Արարատեան. և այսպէս եկեղե-
ցին Հայոց ընդ գլխոյն (այսինքն՝ աթո-
ռական և բուն աթոռն Էջմիածին)
յետ 452 տարի լինելոյ ընդ տիրապե-
տութեամբ պարսից (յամէն 1375—

1827) որ և ցարդ կայ ընդ քաղցր
տնտեսութեամբ քրիստեանայ թագա-
ւորի. յայդ սակա ի շարս թագաւորաց
եկեղեցւոյ մերոյ՝ աստանօր եղեալ լի-
նին և կայսերք Ռուսաց:

1827 Նիկողայոս առաջին Պօղոսեան
Ռումանով.

1855 Աղէքսանդր Բ.

1882 Ա. Դ. ԲՍԱՆԴՐ Գ. որ թագա-
ւոր է.

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑՆ ՆԱՀԱՏԱԿԸ, ԽՈՍՏՈՎՆՈՂԸ
ՄՈՒՐՐԸ ԵՒ ՍՐՐՈՒՀԻԸ ՀԱՅՈՑ:

ՅԱՌԱՋԻՆ ԵՒ ՅԵՐԿՐՈՐԴ
ԴԱՐՍ

յոթ Տէւն

34 — Աբգար թագաւոր մեր:

37 — Աղղէ եպիսկոպոս:

49 — Թագէս առաքեալ. Սան-
դուխտ կոյս. և 3140 Նահա-
տակք ընդ նոսա:

68 — Բարդուղիմէոս առաքեալ.
Ոգոհի քոյր Սանատրկոյ. Տե-
րեմախոս. Հազարապետ, և
այլ բազումք ընդ նոսա:

70 — Յուդայ Թագէս. Եղիշէ.
Ստաթէս. Կումի. և այլ
բազումք ընդ նոսա:

107 — Ոսկեանք Հինգ մարտիրոսք:

120 — Բարսումայ եպիսկոպոս:

1860

130 Սուքիասեանք ծն. սուրբք:

ՅԵՐՐՈՐԴ ԵՒ Ի ԶՈՐՐՈՐԴ ԴԱՐՍ

215 Մարտիրոսք ի Խոսրովայ նա-
հատակեալք:

287 Աթենաթորոս պատանի:

298 Եւստորատիոսեանք հինգ մար-
տիրոսք, և Աթանազիէնէս
հպիսկոպոս:

301 — Հռիփսիմեանք և Գայիանեանք
37 նահատակք:

315 Վլասիոս եպիսկոպոս:

317 — Քաւաստէն մանկունք Սե-
րաստիյ

319 Քաւաստէն և հինգ վկայք ի
Նիկոպօլիս Հայոց:

333 — Գրիգոր Լուսաւորիչ:

338 — Արիստակէս կաթօւղիկոս:

341 Տրդատ թագաւոր. Աշխէն
աիկին և Խոսրովիգուխոս:

342 Գրիգորիս Աղուանից կթղկս.

354 Զուրթա քահանայ:

356 Վրթանէս կաթօւղիկոս

362 Յուսիկ կաթօւղիկոս:

363 Սահիաննոս Ուլնեցի ընդ 33
ընկերաց:

380 Խաչ և Մելիսոս եպիսկոպոսք

384 Ներսէս կաթօւղիկոս:

Ի ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԵՒ Ի ՎԵՅԵՐՈՐԴ

ԴԱՐՍ

440 — Սահակ կաթօւղիկոս:

441 — Մեսրոպ վարդապետ.

449 Ասովմեանք զօրավարք ընդ
բազմաթիւ զօրաց

450—470 Թաթուլ, Վարոս, Թով-
մաս Աբրահամ Խորէն և այլք:

451 Վարդանանք 1036 մարտի-
րոսք:

- 454 Ղևոնդեանք տասն վկայք:
- 458 Շուշան վարդանեան:
- 465 Դիզափայտի 3870 վկայք
- 476 Գիւտ կաթիւ ուղիկոս:
- 477 Խաչիկ վարդապետ հոգեհոն
- 481 Եղիշէ եպիսկոպոս պատմագիր
- 482 Սահակ մարզպան Վասակ Մա-
միկոնեան յազգ Սիւնի, և այլն
- 487 - Յովհան Մանգակունի:
- 490 Դաւիթ անյապթ երիցակ,
Տեառն թագ Վահան և այլք:
- 498 - Մովսէս Խորենացի:
- 550 Գրիգոր Ռաթիկ:
- 553 Յիզաիրուտ:
- ՅԵԹՈՒՆԵՐՈՐԴ, ՅՈՒԹԵՐՈՐԴ, ՅԻՆՆԵ-
ՐՈՐԴ ԵՒ Ի ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՍ
- 601 Սմբատ մարզպան Բագրատ-
ունի:

- 604 Եօթն խոտաճարակք:
- 693 Դաւիթ Դունեցի
- 706 Շուշան կամսարական
- 828 - Յովհաննէս կաթողիկոս
Օճնեցի:
- 737 Վահան Գողթնացի:
- 786 Սահակ և Համազասպ:
- 808 Սահակ և Յովսէփ Կարնեցիք
- 853 Աստվածանք եօթն զօրականք
Գէորգ Ակէացի Խսարով և այլն:
- 855 Ստեփաննոս Կոն, և Սմբատ
ուպարապետ:
- 889 - Աշոտ թագաւոր առաջին:
- 897 Մաշտոց կաթողիկոս
- 914 Սմբատ թագաւոր առաջին:
- 917 Դաւիթ և Դուրգէն:
- 977 Աշոտ թագաւոր երրորդ:

Ի ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ, ՅԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵ-
ՐՈՐԴ, ՅԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ, ԵՒ Ի ԶՈ-
ՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՍ

- 1003 — Գրիգոր Նարեկացի:
1012 Մակար Եպիսկոպոս:
1016 Սիմէոն Միայնակեաց:
1030 — Պետրոս կաթողիկոս Գեոր-
գարձ:
1050 Գաւիթ սքանչելագործ:
1105 Գրիգոր կաթողիկոս վկայա-
սէր:
1112 Գէորգ վարդապետ Մեղրիկ:
1136 Գոհարինեանք չորք եղբարք
1150 Թէոդորոս Սեբաստացի:
1165 Գրիգոր կաթողիկոս եր-
րորդ:
1170 Գէորգ Աշիկայ:
1171 Գրիգոր Է Յովսէփ Դուռնե-
ցիք:

- 1173 Ներսէս շնորհալի:
1185 Սարգիս Խաչենեցի:
1198 — Ներսէս Լամբրոնացի:
1200 Վարդենի կոյս:
1204 Թէոդորոս Կեսարացի:
1223 Գրիգոր Հաղբակեան:
1251 Ստեփաննոս Արամանոցի:
1252 Յովհաննէս Տաւուշեցի:
1256 Ստեփաննոս Վանուշայր:
1262 Զաւալ իշխան:
1386 Միքայէլ Վարդապետ ընդ-
36 արեղայից:
1387 Ստեփան Եպիսկոպոս, ընդ-
2 արեղայից:
1390 Աւագ Բաղիշեցի:
1391 Եղիսարէթ Արճիշեցի:
1396 Զաքարիա կաթողիկոս Աղ-
թամուրայ:
1398 Թամար վկայուհի:
1399 Խոսրով Գանձակեցի:

Ի ՀՆԳԵՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԵՒ Ի ՎԵՇ-
ՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՍ:

- 1403 Մեղքիսէթ և Կարապետ:
1417 Սահակ Դավրիժեցի:
1418 Յիմար Վկայուհի:
1420 Վաղին և Զաքարիա:
1421 Վարդան Դատկանեցի:
1424 Թովմատ Պուտլիկեցի:
1425 Դրիգոր Խլաթեցի:
1428 Յակոբ Վարդապետ Յովնան-
եանց, և Դազար Բաղիշեցի:
1463 Յովհաննէս Տարսնեցի:
1471 Ստեփաննոս Բիւզանդացի:
1474 Դաւիթ Խարբերդցի:
1494 Թորոս Հռոմկլայեցի, և Շը-
նորֆոր Բաբերտացի:
1517 Խաչատուր Կողբացի:
1524 Կարապետ Մալտոխացի, և
Պուտախ Ամգեցի:

- 1528 Թորոս Եղեսացի:
1533 Հայրապետ:
1534 Թադէոս (Սեբաստացի):
1536 Ոգջայ (Սեբաստացի):
1567 Պարոն Լոյս Կափացի:
1580 Մորգար և Շահրիման Ամ-
գեցի:
1592 Յովհաննէս Եպիսկոպոս Կար-
նեցի:

ՅԵԾԹՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ, ՅՈՒԹՆ ԵՒ
ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ, ԵՒ ՅԻՆՆԵՒՏԱՍՆԵ-
ՐՈՐԴ ԴԱՐՍ:

- 1617 Անդրէաս քհնյ Ագուլեցի:
1621 Դրիգոր Արփայեցի:
1640 Դադուստ քահանայ Երեւանցի:
1642 Նիկողայոս Ամգեցի:
1652 Խաչատուր Ամգեցի:
1655 — 1656 Սիրուն Աւետիք, և
Մխիթար Վանեցի:

- 1664 Պաղգասար Եւդսկացի:
 1676 Գրիգոր Տաթևացի:
 1682 Գրիգոր Կարնեցի:
 1691 Թամար Կոյս Դոլթնացի:
 1695 Նիկողայոս Պրուսացի:
 1707 Վոմիտաս քհ. Բիւղանդացի:
 1772 Յակոբ վարդապետ Բատա-
 կանց:
 1788 Յովսէփ Բիւղանդացի:
 1814 Թադաւոր Կարնեցի ի Զմիւռ-
 նիա:

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՄԱՅԵՆՈՒԻՔ, ԹԱՐԻՄԱ-
 ՆԻՉՔ, ԵՒ ՈՅԼՆ:

ՅԱՌԱՋԻՆ ԴԱՐՈՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ:

Թաղէոս առաքեալ կանոնագիր:
 Լերուպնայ եղեսացի պատմագիր:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԵՒ ՅԵՐԐՐՈՐԴ ԴԱՐԱ:

Արիստոն Փելլացի պատմաբան:
 Ուլիպ քուրմ Անւոյ պատմագիր:
 Յուլիոս Ափրիկանոս պատմագիր:
 Փրիմիլիանոս հպիսկոպոս պատմա-
 գիր:

Բարդեղան եղեսացի պատմագիր:

Ի ՉՈՐՐՈՂ ԴԱՐՈՒ:

Գրիգոր Լուսաւորիչ ճառագիր:
 Ագաթանգեղոս պատմաբան:
 Զեհոբ Դլակ պատմաբան:

Յակօբ Մծբնեցի ճառագիր:
Բիւզանդ Փաւստոս պատմաբան:
Սահակ կաթողիկոս թարգմանիչ,
աստուածաբան, ևլն:

Ի ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ:

Մեսրոպ վարդապետ թարգման,
քերթող, ևայլն:

Եղնիկ Կողբացի աստուածաբան:

Կորիւն սքանչելի աստուածաբան:

Եղիշէ պատմաբան թարգմանիչ:

Մամբրէ վերծանող ճառագիր:

Դաւիթ անյաղթ փիլիսոփայ:

Ղաղար Փարպեցի պատմագիր:

Մովսէս Խորենացի պատմաբան,

քերթող, երգահան, թարգմանիչ,

և այլն:

Յովհան Մանգակունի աստուա-

ծաբան:

Խոսրով պատմիչ վարուց սրբոյն

Սահակայ:

Ի ՎԵՅԵՐՈՐԴ ԵՒ ՅԵԹՆԵՐՈՐԴ

ԴԱՐՈՒ:

Թէոփորոս քաթեռաւոր արտուա-
ծաբան:

Անանիա Նիրակացի պատմագիր,
աստեղարաշի տումարագիր, և այլն:

Յովհան Մամիկոնեան պատմաբան:

Բարսեղ ձան մեկնիչ:

Սերէոս եպիսկոպոս պատմագիր:

Յովհան Մայրաւանեցի ճառագիր:

Մովսէս Սիւնեցի հռետոր:

Դաւիթ Բագրեւանդացի փիլիսոփայ:

Դրիգոր Արշարունի մեկնիչ:

Սահակ կաթողիկոս բանաստեղծ:

ՅՈՒԹԵՐՈՐԴ ԵՒ ՅԻՆԵՐՈՐԴ

ԴԱՐՈՒ:

Յովհան Օձնեցի աստուածաբան,

կանոնադիր և այլն:
Ուխտանէս եպիսկոպ. պատմօրան:
Սամուէլ կամրջաձորեցի տօնագիր:
Համամ արեւելցի մեկնաբան:
Շապուհ Բագրատունի պատմագիր:
Յովհանն Բագրատունի մեկնաբան:
Զաքարիա կաթողիկոս տառուտ-
ծախօս:

Ղևոնդ վարդապետ պատմագիր:

Ի ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ:

Մովսէս Կաղկաճառուացի պատմա-
բան:

Յովհաննէս կաթողիկոս պատմագիր:
Ստեփաննոս Ասողիկ պատմաբան:
Խոսրով Անձեացի մեկնաբան:
Գրիգոր Նարեկացի աղօթագիր,
մեկնիչ:

Անանիա Նարեկացի առողաճաբան:
Մեսրօպ երէց պատմագիր:

Ի ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ:

Գրիգոր Մագիստրոս քերթող, ճա-
ռագիր, և այլն:

Անանիա Սանահնեցի մեկնաբան:

Սարգիս Սեանեցի ճառագիր:

Տիգրան Պաշլաւունի պատմագիր:

Արիստակէս Լասաիվերացի պատ-
մագիր:

Յովհաննէս Կողեւն պատմաբան:

Յովհաննէս Տարօնեցի պատմաբան:

ՅԵՐԿՈՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ:

Ներսէս Շնորհալի առողաճաբան,
մեկնիչ, երգահան, թարգման,
քերթող, և չն:

Ներսէս Լամբ. մեկնիչ, թարգման,
և այլն:

Սարգիս Շնորհալի վարդապետ մեկնիչ
թղթոց կաթողիկեայց

Իգնատիոս վարդապետ մեկնիչ

Ղուկասու:

Սամուէլ Անեցի պատմագիր:

Մխիթար Գոշ առակախօս ճառագիր:

Խաչատուր Տարոնեցի գանձատաց:

Գրիգոր Սկեռացի ճառագիր:

Գէորգ Սկեռացի մեկնաբան:

Մխիթար Անեցի պատմագիր:

Արիստակէս գրիչ քերթող քերական:

Մատթէոս ՈւռՀայեցի պատմագիր:

Յովհաննէս վարդապետ Սարկա-

ւաք Տաղասաց, տօմարագիր,

պատմաբան, և այլն:

Պօղոս Տարոնեցի աստուածաբան,

և այլն:

ՅԵՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ:

Յովհաննէս վարդապետ վանական
աստուածաբան:

Վարդան Բարձրբերդացի պատմա-
գիր:

Կիրակոս Գանձակեցի պատմաբան:

Մխիթար Սկեռացի աստուածաբան:

Մաղաքիա աբեղայ պատմագիր:

Վահրամ բաբունի պատմաբան:

Յովհաննէս վարդապետ Երզնկացի
տաղասաց քերթող:

Զաքարիա Մործսրեցի պատմագիր:

Մխիթար Այրիվանեցի պատմագիր:

Յովհաննէս Գանձակեցի տօնագիր:

Ստեփաննոս եպիսկոպոս Օրբելեան

Ի ԶՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒ Ի ՀՆԳԵՏԱ-
ՍԱՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ:

Յովհան Որոտնեցի ճառագիր:

Գրիգոր Տաթևացի աստուածաբան:

Հեթում Կիլիկեցի պատմաբան:

Գրիգոր Մերենց ճառագիր:

Սմբատ սպարապետ պատմագիր:

Առաքել Սիւնեցի ճառագիր տա-
ղասաց:

Յակոբ Ղրիմեցի:

Կիրակոս Երզնկացի:

Թովմայ Մեծօրեցի պատմաբան:

Առաքել Բաղիշեցի:

Ամիրտովլաթ Ամասիացի բժիշկ:

Յովհաննէս Թուլկուրանցի:

Աստուածատուր Յովոանանց:

Ի ՎԵՇՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ԵՒ ՅԵՕԹ-

ՆԵՒՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ

Թաղէոս Սեբաստացի:

Յովհաննէս Ծարեցի պատմագիր:

Ղուկաս Կեղեցի տուժարագիր:

Յովհանն Առաքել պատմագիր:

Մկրտիչ Նալաշ:

Բարսեղ Բաղիշեցի:

Դրիգոր Բաբերդացի:

Ներսէս Մոկացի:

Սիմոն Զուղայեցի քերական:

Ստեփաննոս Լեհացի թարգմանիչ:

Առաքել Դավրիժեցի պատմագիր:

Ղուկաս Վանանդեցի թարգմանիչ

Երեմիա Քեօմիւրճեան:

Դաւուստ Կայծակն:

Մինաս Համբեցի:

Յարութիւն Բիւզանդացի:

ՅՈՒԹ ԵՒ ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐՈՒ

Հաննա Երուսաղեմացի պատմագիր:

Աղեքսանդր Զուղայեցի:

Դէորդ Միխայիմ աստուածաբան

Մաղաքիա Բիւզանդացի:

Աղեքսանդր Վիսանդացի:

Յակոբ Նալեան աստուածաբան

մեկնիչ:

Պաղղասար Կեսարացի քերական:

Ղազար Զահկեցի աստուածաբան:

Գէորգ Բիւզանդացի թարգմանիչ
Պետրոս Ղափանցի տաղասաց:
Մեսրոպ Բիւզանդացի քերական:
Աբրահամ Կրետացի պատմագիր:
Սիմէոն Երեւանցի:
Պետրոս Բերգումեան աստուածարան
Զաքարիա սարկաւազ պատմագիր
Պետրոս Քալանթարեան բժիշկ:

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ԺՈՂՈՎԷ ԿԸՄ ՍԻՆՀՈ-
ԴՈՍՔ-

Յաջորդական.

- 325 Ի վաղարշապատ կամ յԵջմիա-
ծին Ա. Ժողով վասն ընդունելոյ
զԺողովն և զկանոնն նիկիոյ:
- 365 Յաշտիշատ Ժողով, Ա. վասն
բարեկարգելոյ զեկեղեցականս և
զաշխարհականս:
- 366 Ի վաղարշապատ երկրորդ. վասն
անկախութեան կաթողիկոսաց մե-
րոց յեպիսկոպոսաց Կեսարիոյ:
- 402 Ի վաղարշապատ կամ յԵջմիա-
ծին երրորդ. վասն գիւտի Հայկա-
կան գրոց:
- 426 Ի վաղարշապատ չորրորդ. վասն բա-
րեկարգութեան եկեղեցականաց:
- 432 Յաշտիշատ երկրորդ. առ կանո-

նաւորելոյ զժողովուրդն և յըն-
դունիլ զժողովն Եփեսոսի:

435 Յաշտիշատ երրորդ. ուր հեր-
քեցան աղանդ, գրուածք Թէոդո-
րոսի Մոպուեստացոյ, գրեցաւ
նամակ առ Պրոկղ պատրիարք
յուենաց:

447 Ի Շահապիլան առաջին, ուր ե-
գան կանոնք տուգանաց վասն
օրինադանցից:

450 Յարտաշատ, և ի Շահապիլան
երկդ. ի պատճառս պաշտպանելոյ
զոտրք հաւատս ընդդէմ հաւա-
ժանաց պարսից:

452 Ի Դուին ժողով առաջին, վասն
ընտրութեան կաթուղիկոսի և
փոխադրելոյ զաթոռն կաթուղի-
կոսական յԵջմիածնէ ի Դուին
քաղաք:

49 Ի Վաղարշապատ կամ յԵջմիա-

ծին ժողով հինգերորդ, ուր հեր-
քեցան Բարժումա և այլ Նեստո-
րականք. և քննեցաւ հրովարտա-
կըն Զենոնի կայսեր և ժողովն
քաղկեդոնի:

527 Ի Դուին երկրորդ, վասն բարե-
կարգութեան եկեղեցեաց:

551 Ի Դուին երրորդ, ուր սահմանե-
ցաւ նոր տօմար և թուական
հայոց:

595 Ի Դուին չորրորդ, վասն կիւրիոնի
կաթուղիկոսին վրայ:

629 Ի Կարին վասն բանի ժողովոյն
քաղկեդոնի:

645 Ի Դուին հինգերորդ վասն բա-
րեկարգելոյ զեկեղեցականս և
զաշխարհականս:

648 Ի Դուին ժողով վեցերորդ, ի
քննել զժողովն քաղկեդոնի:

651 Ի Մանազկերտ առաջին,

- Հակառակ քաղկեդոնականաց
709 Ի Պարտաւ առաջին, վասն ըն-
արութեան կաթուղիկոսին Ա-
ղուանից և վասն կանոնաց ինչ:
719 Ի Դուին Եօթներորդ ուր եգան
32 կանոնք վասն բարեկարգու-
թեան եկեղեցւոյ:
726 Ի Մանագլերո երկրորդ՝ ի մեր-
ժեւ զմուսրութիւն Յուլիանիոսայ:
768 Ի Պարտաւ երկրորդ, ուր ե-
գան 24 կանոնք վասն բարեկար-
գութեան եկեղեցւոյ:
841 Յերնջակ վասն քննութեան վա-
րուց Յովհաննու կաթուղիկոսին:
854 Ի Շիրակաւան առաջին, վասն
ընտրելոյ զոք ի կաթուղիկոս,
յոր ընտրեցաւ Չաքարիա Կոտա-
յեցի:
862 Ի Շիրակաւան երկրորդ, վասն
քննութեան հաւատոյ և ժողովոյն

- քաղկեդոնի:
970 Յանի քաղաք Շիրակայ ժողով
առաջին, վասն քննելոյ զվարս
Վահանայ կաթուղիկոսի:
972 Յանի երկրորդ ժողով, ուր ընտրե-
ցաւ Խաչիկ ի կաթուղիկոս:
1002 Ի Հարք գաւառի երկիցս, ընդ դէմ
Թոնդրակեցի աղանդաւորաց:
1036 Յանի երրորդ, վասն քննութեան
վարուց Դէոսկորոս կաթուղի-
կոսին,
1051 Ի Հարք գաւառի երրորդ, ընդ-
դէմ Թոնդրակեցւոց:
1072 Ի Սեաւ լեառն առաջին վասն
ընկենլոյ զԴէորդ կաթուղիկոս:
1114 Ի Սեաւ լեառն երկրորդ, ուր
մերժեցաւ Դաւիթ կաթուղի-
կոս Աղթամարոյ:
1165 Ի Հռոմկայ ժողով առաջին, ուր
ընտրեցաւ Ներսէս շնորհալին

4662a

ի կաթուղիկոս:

1178 Ի Հռովմէայ երկրորդ վասն նա-
մակի մետրապօլտացն Յուճաց:

1179 Ի Հռովմէայ երրորդ, վասն միա-
բանութեան Հայոց ընդ Յուճաց:

1204 Ի Սիս առաջին ուր սահմանեցան
ութ եկեղեցական կանոնք:

1205 Ի Լօռի վասն պահելոյ Ղլիշեալ
ութ կանոնս ժողովոյն Սոյ:

1207 Յանի չորրորդ, վասն նոյն կա-
նոնաց ժողովոյն Սոյ:

1243 Ի Սիս երկրորդ, ուր եղան 25. կա-
նոնք վասն եկեղեցականաց:

1251 Ի Սիս երրորդ, վասն բղխման
Հոգւոյն Սրբոյ:

✕ 1275 Ի Հաղբատ:

✕ 1282 Ի Ձազաւանս:

1292 Ի Սիս չորրորդ, վասն ծառայատկի:

1294 Ի Սիւնիս:

✕ 1296 Ի Գետակն:

1307 Ի Սիս Ե. վասն հաւատոյ և ճիսից:

1309 Ի Սիս վեցերորդ:

1316 Յատանա վան. ճիսից և հաւատոյ:

1312 Ի Սիս Ե, վասն պատասխանելոյ
նամակի Պապին:

1360 Ի Սիս Բ. վասն խառնելոյ զջուր
ի սուրբ բաժակն:

1441 Յէջմիածին վեցերորդ, ուր փո-
խադրեցաւ կաթուղիկոսութիւն:

1603 Յէջմիածին Ե, վասն ընտրութեան
նոր կաթուղիկոսի:

1629 Յէջմիածին առ ընտրելոյ զնոր
կաթուղիկոս:

✕ 1651 Յերուսաղէմ, ուր եղան 13. կա-
նոնք վասն ուղղութեան եկե-
ղեցականաց:

1655 Յէջմիածին իններորդ, վասն
ընտրութեան նոր կաթղիկոսի:

1707 Յէջմիածին Ժ. վա. նոյն իրի:

✕ 1726 Ի Կոստանդնուպօլիս Ա, ուր

- ընտրեցաւ Կարապետ կաթողիկոս
 ✕ 1753 Ի Կոստանդնուպօլիս երկրորդ,
 վասն ընտրութեան նոր կաթօղիկոսի:
 1763 Յէջմիածին ժ.Ա. վասն ընտրու-
 թեան նոր կաթողիկոսի:
 ✕ 1801 Ի Պօլիս բազում անգամ, ուր ընտ-
 րեցաւ Դանիէլ կաթողիկոս:
 † 1820 Ի Կոստանդնուպօլիս երրորդ, վա-
 օրն միաբանելոյ զբաժանեալ Հայո:
 1831 Յէջմիածին ժ.Բ. վասն ընտրու-
 թեան նոր կաթողիկոսի:
 1843 Յէջմիածին ժ.Գ. վասն ընտրու-
 թեան նոր կաթողիկոսի:
 1858 Յէջմիածին ժ.Գ. վասն ընտրու-
 թեան նոր կաթողիկոսի:
 1866 Յէջմիածին ժ.Ե. վասն ընտրու-
 թեան նոր կաթողիկոսի:
 1885 Յէջմիածին ժ.Զ. վասն ընտրու-
 թեան նոր կաթողիկոսի:

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՀԱՆՔԻԶՔ, ՈՐԸՏՈՂՔ,
 ՀԵՐԶՈՒՆԾՈՂՔ, ԲԱԺԱՆԵՆԼՔ, ԵՒ ԱՅԼՆ:

յ.թ. Տէառն.

- 35 Անանէ և Սանատրուկ թագա-
 ւորք հալածիչք:
 107 Արտաւազդ արքայորդի նահա-
 ապիւից Ոսկեանց:
 130 Բառլահեա նահատակոյ սուքիա-
 սեանց:
 215 Խոսրով թագաւոր նահատակոյ
 քրիստոնէից:
 287 Տրդատ թագաւոր հալածոյ և
 նահատակիչ:
 315 Արեւորդի հայք ի միջագետս և
 այլուր:
 320 Շապուհ արքայ պարսից հալա-
 ծոյ հայոց զամս 70:
 381 Մեհրուժան, Վասակ, և այլ ու-

- բացող հալածիչք։
- 428 Հակառակաթու կաթուղիկոոր
Սուրմակ, Բրքիշոյ, և Շմուէլ
զամն 9։
- 430 Հեթանոսամիտ հայք ի Գողթան,
ի Գարդման, և այլուր։
- 440 Երկրորդ Յազկերտ թագաւոր.
Պարօից հալածող հայոց զամն 17։
- 450—500 Վաստկ սիւնի, Վարազ-
վազան, Գադիշոյ, Գդիհն Սիւնի
և այլ ուրացող հալածիչք։
- 560 Յուլիանետն հայ աղանդաւորք
ի զանազան տեղիս։
- 590 Նեստորական հայք ոմանք, որք
և զգիրս ինչ թարգմանեն յասոր-
ւոց ի հայս։
- 600 Յովհաննէս, Գ. հակառակաթու
կաթուղիկոս զամն 16։
- 630 Սարգիս աշակերտ Յովհաննու
Մայրավանեցւոյ։

- 643 Արեւորդի հայք բազմացեալք։
- 650 Յունադաւան հայք կամ
հայհոռոմք յերկիրս Յունաց,
որոց շառաւիղք կան մինչև
ցայսօր ի փոքր հայաստան։
- 680 Պաւլիկեան հայ աղանդաւորք
ի զանազան տեղիս։
- 788 Ստեփաննոս Ա. կաշառնտիր կա-
թուղիկոս ի Դուին։
- 830—1080 Սմբատ Աբլաբոս հեղինակ
աղանդոյ թանգրակեցւոյ, յորս
յիշին Դաւիթ, Թորոս, Անանէ,
Սարգիս, Կիւրեղ, Նահապետ,
Սահակ, Յովսէփ, Յեսու, Ղա-
զար, Յակոբ, Կուսնիկ, Վուլէս,
Մովսէս, Գրիգոր, Տիրատուր, և
այլք։
- 850 Բուղայ Ոռտիկան հալածող
հայոց զամն 5։
- 902 Յուսուփ Ոստիկան հալածող

Հաւատոյ Հայոց զամս 20:

910 Յակոբ և Խոսրով Հերձեալ եղիս-
կոպոսք Սիւնեաց:

1035 Դէոսկորոս Հակառակաթու կա-
թուղիկոս յԱնի զամս 2:

1071 Դէորդ Լոսեցի անարժան կա-
թուղիկոս ի Թաւ բլուր զամս 2.
սա չթուի ի շարս օրինաւոր
կաթուղիկոսաց:

1073 Սարգիս Հակառակաթու կաթու-
ղիկոս ի Հոնի զամս 4:

1077 Թէոդորոս Հակառակաթու կա-
թուղիկոս ի Հոնի զամս 14:

1085 Պօղոս Հակառակաթու կաթուղի-
կոս ի Մարաշ. 6 տմիս:

1115 Դաւիթ Հակառակաթու կաթուղի-
կոս յԱղթամար, որում՝ յաջոր-
դեն և այլք մինչև ցայտօր:

1170 Արևորդ ի Հայքնուազեալք:

1180 Բարսեղ Հակառակաթու կա-

կաթուղիկոս յԱնի. զամս 23:

1203 Անանիա Հակառակաթու կաթու-
ղիկոս ի Սերաստեա զամս 4:

1287 Կոստանդին Կատուկեցի առաջին
ճիսափոխ և Լատինացեալ Կա-
թուղիկոս ի Սիս:

1294 Դրիգոր Անաւարդեցի ճիսափոխ
լատինացեալ կաթուղիկոս:

1327 Յակոբ Սոսեցի ճիսափոխ լատինա-
ցեալ կաթուղիկոս:

1330 Լատինահայ Ունթթոռ ի Հա-
յաստան և այլուր, որ յետ իրր
100 տմայ չքացան:

1350 Հայհոռոմք զանազան տեղիս բազ-
մացեալք:

1380 Լանկթամուր Հալաճի Հայոց
զամս 25:

1415 Իսկենտէր բռնաւոր Հալաճոյ
Հայոց զամս 20:

1439 Յովսէփ Սոսեցի անարժան կա-

Թուղիկոս

- 1442 Գրիգոր Մուսապեկեանց աղբս-
տամբ կաթուղիկոս ի Սիս որոյ
յաջորդք տեեն անդ մինչ
ցայսօր:
- 1603 Շահապպաս Ա, հաշտոյ հա-
ւատոյ Հայոց զամս 25:
- 1630 Նիկոլ հերձեալ եպիսկոպոս Իլ-
վովու, որում՝ յաջորդեն Լա-
տին եպիսկոպոսք:
- 1664 Նդիազար հակառակաթու կա-
թուղիկոս յԵդէմ զամս 18
- 1700 Սկիզբն բաժանելոյ այժմեան Լա-
տինահայոց ի հաւատոյ և յեկե-
ղեցւոյ մերմէ:
- 1717 Միսիթար վարդապետ Սեբաս-
տացի որ բաժանեալ ի Հաւատոյ
մերմէ սահմանէ ի Վէնետիկ ըզ-
վանս կրօնաւորաց լատինադա-
ւան Հայոց, որում մինչև ցայ-

- սօր յաջորդեն և այլ վանահայրք:
- 1723 Աբրահամ վարդապետ առաջ-
նորդ Տրապիզոնի, որ հերձեալ
յեկեղեցւոյ մերմէ, երթայ սահ-
մանէ ի լեառն Լիբանան զվանս
կրօնաւորաց, և յետ ամաց ինչ
հրտմանաւ պապին Հռովմայ կար-
գի կաթուղիկոս լատինացեալ
Հայոց, որում և այլք յաջոր-
դեն անդ մինչև ցայժմ նովին
բաժանմամբ:
- 1801 Դաւիթ Լօռեցի հակաթու կա-
թուղիկոս յԵմիաճին զամս վեց:

ԱՐԺԱՆԱՅԻՇԱՏԱԿ ԱՆՁԻՆՔ, ԳՈՐԾՔ,
ԴԻՊՈՒԱԾՔ, ՇԻՆՈՒԱԾՔ, ԵՒ ԱՅԼՔ:

յաֆ Տէառն.

1 Չորրորդ ամ ծննդեան Բրիստոսի: Առաջին տարի սովորական ամաց տեառն: Աւեցերորդ տարի թագաւորութեան Արգարու ի Մծրին: Երրորդ ամ թագաւորութեան Տիգրանայ կրտսերոյ ի վերին հայաստանի:

2 Արգար գնայ ի Հոռով և պատուեալ ի կայսերէ՝ յետ երից ամաց դառնայ ի Մծրին: (ըստ Յոյն պատմչի ուրումն դար. զ. գիրք բ. 12): Երրորդ ամի թագաւորութեան Արգարու մտանեն հայք ընդ հարկատուութեամբ Հոռովմայեցւոց: Օգոստոս կայսր տայ կախել զպատկերիւր ի մեհեանս Հայոց: Հետեի սմին և Հերովդէս ի կախել զպատկեր իւր ի մեհեանս Հայոց: Բայց Արգար մերժէ զառաջարկ Հերովդէսի պատերազմեալ ընդ նմա:

3 Ապրսամ Արծրունի թագաւորէ ի վերին

հայս զամս 14:

14 Արգար նորոգէ զԵդեսիա և անդր փոխէ զաթոռ իւր և զդիւանն մատենից

18 Զենոն Արտաշէս թագաւորէ ի վերին հայս զամս 17:

29 Արգար գրէ նամակ առ Յիսուս Բրիստոս և հրաւիրէ զնա գալ առ ինքն:

30 Յիսուս Բրիստոս զնամակ զպատկեր և զխոստումն իւր առաքէ առ Արգար. և ինքն զոլով հիմն և հիմնադիր ամենայն եկեղեցեաց, ինքնին արկանէ զառաջին հիմն եկեղեցւոյ իւրոյ յազգիս հայոց:

30 Թովմա առաքեալ մին յ12ից, լինի հիմնադիր հայաստանեայցս եկեղեցւոյ նախ՝ գրելով նամակ ի բերանոյ Բրիստոսի առ Արգար. երկրորդ առաքելով զեղբայր իւր զԹադէոս յԵդեսիա առ ի լուսաւորել զազգն մեր, և երրորդ՝ յետ նահատակութեան գալով ընդ սուրբ նշխարաց իւրոց ի Ծրդ դարու հայաստան, և բնակելով նախ յԱղձնիս ի պալիվանս, և ապա ի Ռշտունիս մօտ ի գիւղն Պարծիս. ուր Արծրունի իշխանք մեր շինեն զմենաս-

տան, որ և կայ մինչև ցայսօր առ ծովուն աղթամարայ, թողմայի առաքելոյ վանք կոչեցեալ:

34 Թադէոս առաքեալ գայ յԵդեսիա՝ ընդ իւր բերեւով զգեղարդն կողին Քրիստոսի. մկրտէ զԱբգար և զայլ բազումս՝ ձեռնադէտէ եպիսկոպոս զԱգդէ՝ զԶաքարիա և զԹէոփիլոս, ընդ յողով քահանայից. քարոզէ ի մեծ և ի ժոքր հայաստան աշակերտէ զՍուքիասեանս զՍանդուխտ կոյս և զայլ բազումս, և յետ հիմնելոյ և հովուելոյ ղեկեղեցի հայոց զամս 19՝ բազում ընկերօք նահատակի ի Շաւարշան յԱրտաղ գաւառի. յամի Տեառն 50: Արծաթապատ գլուխ և աջ Թադէոսի և սուրբ գեղարդն Քրիստոսի մինչև ցայսօր պահելիս սուրբ էջմիածին: Ս. Ոսկեանք 37 թ. Թադէոս առաքելոյ քարոզութեամբ ընկալան զքրիստոնէութիւն և նահատակեցան 107 թ. իսկ Սուքիասեանք աշակերտք Ոսկեանց նահատակեցան 130 թ. Ի Սրբոց Ոսկեանց և Սուքիասեանց սահմանի յազգիս անապատական կեանք՝ զոր

ապա յանձին բերեն և բազումք ի հայոց:

69 Բարդուղիմէոս առաքեալ, մին յ12 ից գայ ի հայաստան բերեալ զպատկեր Աստուածամօրն, քարոզէ զամս 4 ի Սիւնիս, Յարեիս, ի Հեր և ի Զարեանդ, և այլն. ձեռնադրէ զքահանայս և զՎուսնի եպիսկոպոս ի Գողթան, շինէ զեկեղեցիս ի Վանանդ և յՈրդվատ և զՀոգեաց վանս մօտ ի Կանգուար յԱնձաւացիս, ուր հանգուցեալ զպատկեր Աստուածածնին՝ հաւաքէ անդ զկուսան կանայս և զքահանայս, ապա երթայ ի Յարեւանոս քաղաք, և դարձուցանէ զքոյր և զհազարապետ սանատրկոյ և զայլ յողովս, և ընդ նոսա նահատակի ի Բարմ կոչեցեալ տեղւոջ, ուր յետոյ ի վերայ նշխարացն շինի եկեղեցի և վանք, որ և կայ մինչև ցայսօր յԱղբակ ի Ճուլամերկ գաւառի փաշայութեան Վան քաղաքի իսկ արծաթապատ աջ սրբոյն կայ և այժմ յէջմիածին:

70 Սիմոն Կանանացի, մին յ12 ից յետ շրջելոյն յարեւմուտս՝ գայ ի հայաստան,

քարողէ ի բազում տեղիս, և նահատակեալ թաղի ի գաւառին Ռշտունեաց, մօտ ի քաղաքն Ռուսթայ, որ կայրն ի թիկանց Որմի քաղաքին:

70 Եղիշէ աշակերտ Թադէոսի եպիսկոպոս ձեռնադրեալ յԵրուսաղէմ գայ և քարողէ ի վերին հայաստան և յԱղուանս, շինէ զեկեղեցիս, ձեռնադրէ զքահանայս և զեպիսկոպոսս, ապա քարկոծմամբ կատարեալ յԱրցախ գաւառի ի գաշտակն արքունի, թաղի ի գիւղն Գիս ի տեղւոջն որ կոչէր Հոմէնք, ուր յետ ժամանակաց ի յայտնիլն սուրբ Նշխարացն շինի եկեղեցի և ապա վանք հռչակաւոր որ կայ և մինչև ցայսօր ի Վարարաղ մօտ յայժմեան Նուխի քաղաքն ի գիւղն Գիս կամ Քիշ կոչեցեալ, ուր և պահի արծաթապատ աջ սրբոյն:

70 Ստաթէոս աշակերտ Թադէոսի եպիսկոպոս ձեռնադրեալ քարողէ ի մեծն հայաստան, լուսաւորէ զբազումս, և նահատակեալ թաղի ի Բաղք գաւառի Սիւնեաց, և ի վերայ Նշխարացն շինեցաւ

վանքն Տաթևու, որ կայ մինչև ցայսօր:

70 Յուդա Թադէոս կամ Վերէոս, մին յ12-ից քարողէ ի միջագիտս և ի մեծն հայս. հանդիպի Բարդուղիմէոսի յԱրտաշատ քաղաքի ի տեղւոջն օթեաց խաչ. ապա յորմի քաղաքի Ռշտունեաց նահատակեալ թաղի:

117 Տասն հազար զինւորք հայոց ի խաչի բեկնեալ վասն հաւատոյ նահատակին ի լեառն Արարատ կամ Մասիս, որպէս պատմէ յայսմաւուրքն լատինաց ի 22 յունիսի:

151 Իշխանք Սիւնեաց շինեն զԹանահատի վանս ի վայոց ձոր, որոյ վանահայր կարգի Միսիթար ոմն վարդապետ:

197 Վաղարշ թագաւոր շինէ զքաղաքն Վաղարշապատ և անդր փոխէ զաթոռն:

253 Խոսրով շինէ զքաղաքն Գաղբէժ:

257 Օնանի Գրիգոր լուսաւորիչ մեր, զոր յամին 286 չարչարէ Տրդատ և ընկենու ի խորվիրապն Արտաշատու:

302 Սուրբ Գրիգոր ձեռնադրի կաթուղիկոս. մկրտէ զՏրդատ և զբոլոր ազգս հայոց:

ձեռնադրէ զեպիսկոպոսս և զքահանայս՝ սահմանէ զծէսս՝ զտօնս և զայլ սրբազան արարողութիւնս եկեղեցւոյ. շինէ զսուրբ Եղմիածին (որ լինի ամուսն կամ թողիկոսաց մինչև ցարդ) և զվանորայս Հռիփսիմեանց. Գայիանեանց. Գլախայ և զայլ անթիւս. և այլն և այլն. և ի միանձանց ընդ իւր բերելոց սահմանէ յազգիս ըզվանաբնակ կրօնաւորութիւն՝ զոր ապա յանձնառին և անհամարք ի հայոց մինչև ցայսօր. Անթիւ ձեռագիր մատենաք հնութեանց հայոց կորնչին ընդ մեհենաց կոց:

325 Առաջին տիեզերական ժողով ի Նիկիա՝ ուր գտանի և Արիստակէս կամ թողիկոս և բերէ զսահմանս և զկանոնս նորա ի հայս:

338 Գրիգորիս որդի Վրթանիսի կարգի կամ թողիկոս հայոց Աղուանից՝ որում յաջորդեն և այլք միշտ ձեռնադրեալք ի հայրապետաց մերոց. Բայց այդ կամ թողիկոսութիւն Աղուանից՝ գաւաբեալ յամին 1819 փոխեցաւ ի մետրապօլիտութիւն:

340 Վրթանէս կամ թողիկոս հոգ տանէ բարեկարգութեան եկեղեցեաց և կարգէ զծէսս և զարարողութիւնս յեկեղեցիս մեր:

348 Խոսրով շինէ զԴուին՝ և անգր փոխադրէ զամուսն:

360 Մեղիտոս հայ եպիսկոպոս Սեբաստիոյ նստի պատրիարկ Յունաց յԱնտիոք:

367 Կարգին չորք մետրապօլիտք հայոց ի Սեբաստիա՝ ի Մեղիտինէ՝ ի Նփրկերտ և ապա ի Սիւնիս:

381 Երկրորդ տիեզերական ժողով ի Սոստանդուպօլիս՝ ուր գտաւ և մեծն Ներսէս. և բերեալ զսահմանս և զկանոնս նորա զարդարէ զեկեղեցի մեր. Ուրացօյն Մեհրուստան այրէ զամենայն Յոյն և Ասորի մատենանս ի հայաստան գտեալս:

390 Գառնիկ ճգնաւոր գտանէ զմարմին սուրբ Լուսաւորչին՝ զոր հանգուցանեն ի Թորգան ապա ի Վաղարշապատ և ի Դուին: Բայց արծաթապատ աջ սրբոյն համբուրի մինչև ցայսօր յԵղմիածին:

406 Ատտիկոս հայ Սեբաստացի՝ նստի պատ-

- րիարդ Յունաց ի Աոստանդնուպօլիս
 զամս 21:
- 407 Սուրբն Մեսրոպ գտանէ շատուկ գիրս
 հայոց, որով Աստուածաշունչն և այլ ան-
 թիւ մատենաք սուրբ հարց թարգմանին
 ի հայ լեզու. պայծառանան եկեղեցիք և
 դպրոցք, սահմանին մաշտոց, ժամագիրք
 շարական, տօնացոյց, և այլն, և այլն:
- 428 Արշակունի թագաւորութիւն հայոց
 տեւալ զամս 580 սպառի աստանօր և
 տիրեն կուսակալք ի հայոց և յայլ աղգաց:
- 431 Երրորդ տիգերական ժողով յԵփեսոս,
 զորոյ զկանոնս և զսահման աշակերտք
 թարգմանչաց բերեն առ սուրբ Սահակ
 հայրապետ մեր:
- 435 Սուրբն Սահակ ժողով գումարեալ Յաշ-
 տիշատ հերբէ զաղանդ նեստորականսց՝
 և զգիրս Թէոդորոսի Մուպուեստացոյ
 վարդապետին նեստորի. գրէ զթուղթ առ
 Պրոկզ պատրիարդ Յունաց և շատագովէ
 զեկեղեցին հայոց:
- 451 Զորրորդ ժողով ի Քաղկեդոն, որում
 ոչ միաբանեցան հայք, միմիայն զերիս

- տիեզերական ժողովս ընդունելով:
- 452 Աթոռն կաթուղիկոսական յԵջմիածնէ
 փոխադրի ի Դուին, ուր մնայ զամս 472
 այսինքն ցամ Տեառն 924. և ընտրի կա-
 թուղիկոս Մելիտինէ Մանագկերտցի
 ի տեղի Յովսէփայ՝ որ կայր ի կապանս
 ի Պարսկաստան:
- 489 Գտանին նշխարք Եղիշէի առաքելոյն և
 Գրիգորիսի Աղուանից կաթուղիկոսի:
- 491 Բարկէն կաթուղիկոս ժողով գումարեալ
 յԵջմիածին, նախ առաջին՝ հերբէ զչոր-
 րորդ ժողովն քաղկեդոնի համարելով զայն
 նեստորամիտ, ընդ նմին զնեստորականսն,
 զհամախոհս նոցին և զԵւտիքեանցն:
- 507 Վահան Մամիկոնեան ի հիմանց նորոգէ
 զեկեղեցին և զվանս Եջմիածնի, ուր կար-
 գէ վանահայր զՎազար փարպեցի:
- 527 Ներսէս կաթուղիկոս ի ժողովն Դունոյ,
 սահմանէ զկանոնս բարեկարգութեան
 եկեղեցեաց, հերբէ զժողովն քաղկեդոնի
 համարելով զայն նեստորական:
- 532 Կիրակոս ճգնաւոր գտանէ զնշխարս Թա-
 գէոսի առաքելոյն և Սանգիտոյ կուսին,

յորոց վերայ շինի եկեղեցի և վանք:

539 Յեզեսիա յայտնի պատկերն Քրիստոսի
առ Աբգար՝ որ ապա յամին 944 փո-
խադրի ի Կոստանդնուպօլիս: և յետ ժա-
մանակաց անտի ևս փոխի ի Հռոմ: ուր և
կայ՝ որպէս ասի՝ մինչև ցայսօր:

552 Աթանաս Տարոնեցի Հրամանաւ Մովսէս
կաթուղիկոսի յօրինէ զնոր տոմար: և
սկսանի նոր թուական հայոց:

553 Հինգերորդ ժողով ի Կոստանդնուպօլիս,
յորում յուզեցաւ խնդիր միաբանութեան
հայոց ընդ յոյն:

582 Մօրիկ պսինքն Մաւրիցիոս հայ օշական-
ցի՝ նստի առաջին Հայազգի կայսր Յու-
նաց ի Կոստանդնուպօլիս զամս20:

590 Արացիք բաժանին ի հայոց վասն բանի
հաւատոյ: և կաթուղիկոսք նոցա ոչ ևս
ի հայրապետաց մերոց առնուն զձեռնա-
դրութիւն: զոր ի սկզբան քրիստոնէու-
թեան իւրեանց մինչև ցԿիւրոն առեալ
էին զամս իբր 300: շի Կիւրոն քաղկեդո-
նիկ՝ եղև քակտիչ միութեան երկոցունց:

596 Աբրահամ կաթուղիկոս ի ժողովն Դուռնոյ,

մերժէ զժողովն քաղկեդոնի և զամենայն
հետևողսն և խզէ զկապ միութեան Հայոց
ընդ վերս:

597 Ի Կոստանդնուպօլիս գումարի ժողով և-
պիսկոպոսաց հայոց և յունաց, ուր վե-
րստին յուղի խնդիր միաբանութեան ընդ
Յոյնս:

618 Կոմիտաս կաթուղիկոս նորոգէ զԵջմիածին
և զեկեղեցին Հռիփսիմեանց և Պայիա-
նեանց: և յօրինէ զշարական նոցա:

629 Ի Կարին գումարի ժողով յունաց, ուր
էր և ևզր կաթուղիկոս, ընդ քանի մի
եպիսկոպոսաց և վարդապետաց, սակայն
ոչ միաբանին հայք ընդ Յոյնս և մերժի
ժողովն քաղկեդոնի:

640 Ներսէս կաթուղիկոս շինէ զեկեղեցի և
զվանս ի վերայ խորվիրապի Լուսաւորչին
յԱրտաշատ:

645 Ի ժողովն Դուռնոյ Ներսէս կաթուղիկոս
մերժէ զժողովն քաղկեդոնի և զամենայն
աղանդաւոր գիրսն:

647 Ի գալն Կոստանդին կայսեր Յունաց ի
Դուռն, Ներսէս կաթուղիկոս և եպիսկոպո-

սունք ոմանք հայոց բռնի միաբանին ընդ Յոյնս, բայց դարձեալ մերժեն: ժողով արարեալ ի Դուին 648թ.

651 Յովհաննէս վարդապետ տեղապահ ներսէս կաթուղիկոսի ի ժողովն Մանազկերտի մերժէ զժողովն քաղկեդոնի, և զտումարն լեւնի, ի սմին կարգեցան կանոնք ընդդէմ ծիսից և արարողութեանց Յունաց:

653 Սուրբ խաչն վարդապ յայտնի Թողիկ ճգնաւորին, և կարգի տօն Վարդապ խաչին:

680 Վեցերորդ ժողով ի Կոստանդնուպօլիս, ուր դարձեալ յուղի խնդիր միաբանութեան ընդ Յոյնս ի հաւատոյ, բայց ի Հայս ոչ գտանէ ընդունելութիւն:

706 Կաշմ՝ Ոստիկան զ800 իշխանս Հայոց հրով նահատակէ յեկեղեցւոջ Նախիջևանայ, և զ400 իշխանս յեկեղեցւոջ խրամ քաղաքի:

709 Եղիա կաթուղիկոս Արժիշեցի ժողով գումարէ ի պարտաւ քաղաքին աղուանից դահընկեց առնէ զՆերսէս կաթուղիկոս

աղուանից զհետեւողն քաղկեդոնի և ի տեղի նորա կարգէ կաթուղիկոս զՍիմէովն ոմն:

719 Յովհանն իմաստասեր կաթուղիկոս ժողով գումարէ ի Դուին, սահմանէ զերեսուն և երկու կանոնս վասն բարեկարգութեան եկեղեցւոյ, իսկ յԵ-րդ ամի հայրապետութեան մերժէ զաղանդաւոր գիրս Յուլեանեայ Աղիկաունացւոյ և զամենայն համախոհս նորին, ընդ նմին և զԲարշապոս և զԳաբրիէլ բանսարկու ասորիս:

728 Գերմանոս պատրիարք Յունաց գրէ թուղթ յորդորանաց առ Հայս վասն միաբանութեան հաւատոյ:

749 Մարիամ կին Կոստանդին կայսեր՝ առաջին կայսրուհի Յունաց ի Հայոց:

768 Սիօն կաթուղիկոս ժողով գումարէ ի Պարտաւ քաղաքի՝ սահմանէ քսան և չորս կանոն բարեկարգութեան եկեղեցեաց, յորս մուծանէ և ինչ ինչ կանոնս հաստատեալս ի նախնի ժողովս եղեալս յայլ և յայլ ժամանակս:

787 Եսթնեբորդ ժողով ի Նիկիա, ուր յուղի

խնդիր միութեան ընդ Յոյնս:

788 Մարինա կին Կոստանդին կայսեր՝ երկրորդ կայսրուհի Յունաց՝ յազգէ Հայոց:

813 Լևոն արծրունի՝ երկրորդ Հայազգի կայսր Յունաց և կին նորա Թէոդոսիա եօթներորդ Հայազգի կայսրուհի:

841 Առաջին ժողով յԵրնջակ՝ յորում քննի վարք Յովհաննէս կաթուղիկոսի Օգայեցւոյ ուր սուտ ելանեն ամբաստանութիւնք ոմանց զնմանէ առ Բաղարատ Բաղրատունի պատրիկ և Հայրապետն արդարացեալ հաստատի յաթոռ իւր:

854 Զաքարիա կաթուղիկոսի միւս նոյն աւուր ձեռնադրի սարկաւազ, քահանայ, եպիսկոպոս և կաթուղիկոս:

859 Ելխանութիւն մարդպանաց տւեալ զամս 430՝ աստանօր դադարի և սկսանի թագաւորութիւն Բաղրատունեաց:

862 Երկրորդ ժողով ի Շիրակաւան՝ ուր ըստ խնդրոյ Փոռ պատրիարքին Յունաց առ Զաքարեա կաթուղիկոս և Աշոտ մեծ իշխան Հայոց՝ քննի ժողովն քաղկեդոնի, որ զուրկ դտեալ յառաքելական աւան-

դութեանց և ի դաւանութեանց երից տիեզերական սուրբ ժողովոց՝ մերժի:

867 Վասիլ Արշակունի նստի երրորդ Հայազգի կայսր Յունաց ի Կոստանդնուպօլիս զամս 19:

874 Մաշտոց եպիսկոպոս շինէ զեկեղեցի և զվանս ի Սևան կղզի:

886 Լևոն Արշակունի նստի չորրորդ Հայազգի կայսր Յունաց զամս 25:

888 Ստեփաննոս հայկազն որդի Վասիլ կայսեր նստի երրորդ պատրիարկ Յունաց ի Հայոց:

908 Ի Վասպուրական սկիզբն լինի թագաւորութեան Արծրունեաց, որ անդ ի Սեբաստիա ընդ ինն թագաւորօք տւեալ զամս իւր 170 վերջնայ յամին իւր 1080:

911 Կոստանդին Պերիեուսթէն նստի հինգերորդ Հայազգի կայսր Յունաց զամս 48:

919 Ռոմանոս Վաշտակեան վեցերորդ Հայազգի կայսր Յունաց զամս 26:

924 Աթոռն կաթուղիկոսական ի Ղունոյ փո-

խաղրի ի Վասպուրական, ուր և մնայ
զամս 70:

930 Բաղմութիւնք Հայ կրօնաւորաց հալա-
ծեալք ի Յունաց դան ի Հայաստան, և
շինեն զվանսն Վամրջաձոր, Վապուրքար,
դպրեւանք, Հոռոմոսին (որ այժմ՝ կոչի
Խօջաւանք), Խլաձորի, Յախացքար, Հա-
ռիճոյ (որ այժմ՝ ասի Խըփշախ), Մով-
սիսաւանք, Նարեկ:

931 Բէռփիլակոտոս որդի Ռոմանոսի կայսեր՝
նստի չորրորդ պատրիարդ Յունաց՝ յազգէ
Հայոց զամս 26:

959 Ռոմանոս որդի Պէրփեռուժէնի նստի
եօթներորդ Հայազգի կայսր Յունաց:

961 Անի քաղաք Շիրակայ լինի աթոռ Բա-
ղրատունի թագաւորաց մերոց զամս 84:

962 Ի կարս քաղաքի կանդնի փոքրիկ թա-
գաւորութիւն Հայոց, որ ընդ 3, թագա-
ւորօք տեւալ զամս 122 սպառի յամին
1080:

968 Խոսրովանոյշ թագուհի շինէ զվանսն 922
Հաղբատ և Սանահին:

969 Ճկոյթ մատն Պետրոսի առաքելոյ բե-

րեալ լինի ի Հայաստան, և ապա յԷջմի-
ածին, ուր և պահի մինչև ցայսօր:

« Յովհաննէս Չմշիկ ութերորդ կայսր Յու-
նաց յազգէ Հայոց:

970 Ի Բաղք դաւառի Սիւնեաց սկսանի փոք-
րիկ թագաւորութիւն Հայոց, որ ընդ 6
թագաւորօք ձգեալ զամս 196 դադարի
ի 1166 ամի:

970 Առաջին ժողով յԱնի. որով Վահան
կաթուղիկոս իբրեւ հակամիտ քաղկեդո-
նականութեան գահընկեց լինի, և Ստե-
փաննոս վանահայր Սեանայ վանուց
հաստատի յաթոռ հայրապետութեան:

972 Երկրորդ ժողով յԱնի. Խաչիկ եպիս-
կոպոս քեռորդի Անանեայի ընտ-
րի ի կաթուղիկոսութիւն Հայոց
ի տեղի Ստեփաննոսի, որ գնաց
Վասպուրական առ Ապուսահլ իշ-
խան պաշտպան Վահան կաթուղիկոսի
ի յանդիմանել և կալանաւորեալ ի նմանէ
եղաւ ի Կոտորոց բերդի ուր և մեռաւ:

976 Վասիլ և Կոստանդին եղբարք նստին
իններորդ և տասներորդ կայսերք Յու-

նաց յաղգէ Հայոց:

- 988 Ի Տաշիր գաւառի Գուգարաց սկսանի
փոքրիկ թագաւորութիւն Հայոց, ուր թա-
գաւորեն Դաւիթ անհողին զամս 56 և
որդի նորա Կիւրիկէ յամին 1046 զամս
64, բայց Տէրութիւն նոցա սպառի յամին
1110: Առ ի ցոյց ամօթալի անմիաբանու-
թեան և անհնազանդութեան նախնեաց
մերոց, արժան է յուշ առնել թէ՛ յայ-
սըմ միջոցի՝ միայն ի մեծն Հայաստան
կային եօթն թագաւորք Հայոց, այսինքն՝
1) Գագիկ օրինաւոր թագաւոր յԱնի.
2) Աբաս ի Կարս. 3) Աշոտ ի Վաս-
պուրական. 4) Գուրգէն յԱնձնացիս.
5) Սենեքերիմ ի Ռշտունիս. 6) Վասակ
ի Սիւնիս. և 7) Դաւիթ ի Տաշիրս:

- 989 Սամուէլ Հայ Դերջանեցի նստի թագա-
ւոր Պուլղարաց զամս 4, Յոյն մետրա-
պօլիտք Սերաստիոյ և Մելտիոյ գրեն
թուղթ յորդորանաց առ Խաչիկ կաթ-
ուղիկոս վասն միաբանութեան հաւատոյ:
993 Աթոռն կաթուղիկոսական ի Վասպու-
րականէ փոխի յԱնի քաղաք, ուր մնայ

զամս 72:

- 994 Վահրամ մեծ իշխան շինէ զվանքն մար-
մարաշէն և զԲզներ:
1002 Առաջին և երկրորդ ժողով ի Հարք, ուր
քննի աղանդն թոնդրակեցւոց, և Յակոբ
եպիսկոպոս առաջնորդ Յարքայ՝ յարեալն
յաղանդ թոնդրակեցւոց, լուծանի ի քա-
հանայութենէ և մերժի ի ծոցոյ եկե-
ղեցւոյն:
1028 Զոյի կին Մոնոմախով չորրորդ կայսրուհի
Յունաց ի Հայոց:
1036 Երրորդ ժողով յԱնի, ուր Դեսոկորոս
կաթուղիկոս գահաժիծի վասն անար-
ժանութեան, և Պետրոս գետադարձ վե-
րահաստատի յաթոռ հայրապետութեան:
1051 Գրիգոր Մագիստրոս քակէ զաւան
թոնդրակ և զաղանդաւորսն ցրուէ,
որոյ վասն ժողով գումարեալ ի Հարք.
հրաման տան մկրտել զմեծ բաղմութիւն
աղանդաւորաց՝ որք մկրտեալ զարձան
յեկեղեցին:
1054 Թէոդորա՝ Ե. Հայ կայսրուհի Յունաց:
1072 Գրիգոր վկայասէր ժողով գումարէ ի

Սեաւ լեառն. ընկենու զԳէորդ անարժան
կաթուղիկոս ի գահէն. և վերստին ին-
քն վարէ զՏայրապետական իշխանու-
թիւն:

1079 Թագաւորութիւն Բագրատունեաց տեւալ
ղամս 220՝ դադարի աստանօր, որով և
ամենայն Հայաստան իսպառ անկանկ
ընդ տէրութեամբ Պարսից, Տաճկաց և
Յունաց:

1080 Նիքիկեա լինի ամուսնութեան իշխա-
նաց, և ապա թագաւորաց և կաթուղի-
կոսաց Հայոց:

1114 Ներկորդ ժողով ի սեաւ լեառն, յորում
մերժի Գաւիթ կաթուղիկոս Աղթամարայ
որ հակառակ Գրիգոր կաթուղիկոսի Պահ-
լաւունոյ ձեռնադրի ի կաթուղիկոս
ի ձորոյ վանս, և նստի Յաղթամար. և
յայնչմ օրէ ցարդ շարունակի հակաթոռ
կաթուղիկոսութիւնն այն:

1147 Աթոռն կաթուղիկոսական փոխադրի
ի Հոռովկայ, և մնայ անդ զամս 147:

1165 Առաջին ժողով ի Հոռովկայ. յորում
ըստ առաջարկութեան Գրիգոր կաթու-

ղիկոսի որոյ մերձ էր վախճան կենաց,
ընտրի Ներսէս շնորհալի, եղբայր նորա
ի կաթուղիկոսութիւն, որպէս յաւուրս
Գրիգորի նշնպէս և ի սորա աւօրս յու-
ղի խնդիր միաբանութեան Հայոց ընդ
յոյնս, բայց մերժի այս խնդիր, և մա-
հաւաք շնորհալոյն և Մանուէլ կայսեր
Յունաց, դադարի 1180 թ:

1168—1179 Յաւուրս Շնորհալոյն և յաջորդի
նորա յուղի խնդիր միաբանութեան հա-
յոց ընդ Յոյնս:

1170 Այլադդիք այրեն զտասն հազար ձեռա-
գիր մատենան մեր ի Բաղաբերդ:

1204 Առաջին ժողով ի Սիս, ուր ըստ խնդրոյ
Ապարեա սպասալար իշխանի հայոց,
զօրավարի վրաց, սահմանի եկեղեցական
ութն կանոնք յաղագս ունելոյ զշար-
ժական սեղան պատարագի ի զօրս Հա-
յոց:

1205 Առաջին ժողով ի Լոռի վանս պահպա-
նութեան ութն կանոնաց ժողովոյն Սոյ,
ընդ որ ոմանք հաւան գտան և ոմանք
մերժեցին:

1207 Չորրորդ ժողով յԱնի վասն խաղաղե-
լոյ զշփոթութիւնս եղեալս ի վանօրէ-
այս Հայաստանի և ընդունելոյ զութն
կանոնս Սոյ ժողովոյն, որ թէև ընկա-
լեալ եղև ի ստիպանաց Չաքարէի բայց
յետոյ դադարեցաւ:

1243 Երկրորդ ժողով ի Սիս. ուր սահմանե-
ցան քսան և հինգ կանոնք վասն բառ-
նալոյ զանկարգութիւնս մտեալս յեկե-
ղեցականսն ի հայրապետութեան Կոս-
տանդնայ կաթողիկոսի Ա. Բարձրա-
բերդցոյ:

1251 Երրորդ ժողով ի Սիս. յաղագս վարդա-
պետութեան հաւատոյ հոգւոյն սրբոյ,
ուր քննեալ գտաւ, զի Հայաստանեայց
Ս. եկեղեցին չէ շեղեալ բնաւ. ի վար-
դապետութիւնս հաւատոյ, այլ վնասնի
հարց սրբոց ունելով զգաւանութիւն,
մերժէ զայնս, որք հակառակին ուղիղ
վարդապետութեան եկեղեցւոյ:

1271 Հայք յԱնւոյ գաղթին ի Լեհաստան և
շնորհիւ Նիկոլ անարժան եպիսկոպոսի
գառնան ի հաւատս լատին:

1272 Նշխարք սրբոյն Ներսեսի յայտնին
ի Թիլն աւան, մօտ յԵրզնկայ:

1292 Չորրորդ ժողով ի Սիս. վասն ծռաղատ-
կի, որ պատահեցաւ ի հայրապետու-
թեան Ստեփաննոս կաթողիկոսի Հռոմ-
կըլայեցւոյ:

1294 Աթոռն կաթողիկոսական ի հռոմկլայէ
փոխադրի ի Սիս. ուր մնայ զամս 147:

1296 Մարիամ կին Մէքայէլ կայսեր վեցե-
րորդ կայսրուհի Յունաց ի Հայոց:

1307—1309 Հինգերորդ և վեցերորդ ժողով
ի Սիս. յաղագս կանոնաց ծիսափոխու-
թեան Գրիգորի անաւարդեցւոյ, զի թէ
և յառաջնումն ժողովի յանդէտս հա-
մաձայնեցան ընդ այն, բայց յԵրկրորդ
ժողովի ալմոնկ շփոթի հանեալ մերժե-
ցին, գտեալ զնա հակառակ եկեղեցական
կարգաց և ծիսից Հայաստանեայցս:

1311 Սկիզբն պատրիարգութեան Հայոց յԵ-
րուսաղէմ քաղաքի, որ տևէ մինչև
ցայսօր:

1316 Առաջին ժողով յԱտանայ, վասն ծիսից
և հաւատոյ Գրիգորի Անաւարդեցւոյ:

- ընդ որ անհաւան դտեալ մերժեցին:
- 1323 Անի քաղաք Շիրակայ խապառ կործանի
և ամայանայ:
- 1342 Եօթներորդ ժողով ի Սիս, վասն պա-
տասխանելոյ նամակի Բենեդիկտոս պա-
պին Հռովմայ, որով հերքի մոլորութիւնը
ունիթոզաց, և ամբաստանութիւն նոցա
զՀայոց:
- 1361 Ութերորդ ժողով ի Սիս, վասն չխառ-
նելոյ զՅուր ի սուրբ բաժակն:
- 1375 Վերջին Լեոն Լատինամիտ՝ թագաւոր
Հայոց Կիւրիկոյ, զրկի ի տէրութենէ,
ընդ նմա և թագաւորութիւն Ռուրի-
նեանց տեեալ զամս 177՝ դադարի
խապառ:
- 1402 Լանկթամուր զամենայն ձեռագիր մա-
տենս մեր ի Հայաստանէն տարեալ
ի Սմրղանդ փակէ յաշտարակի:
- 1441 Աթոռն կաթողիկոսական՝ զկնի հաղա-
րամեայ թափառութեան (ի 452—1441)
գառնայ յԵջմիածին, ուր նստին կա-
թողիկոսք մեր անտի մինչև ցայսօր:
- 1461 Սկիզբն պատրիարգութեան Հայոց ի Վոս-

- տանդնուպոլիս, որ տեէ մինչև ցայսօր:
- 1567 Աբգար ոմն նախ առաջին սկիզբն առնէ
տպագրութեան Հայ մատենից ի Վենե-
տիկ:
- 1603 Եօթներորդ ժողով յԵջմիածին, ուր
ընտրի կաթուղիկոս Մեղքիսեդեկ Գառ-
նեցի յօգնական Գաւթի կաթու-
ղիկոսի վասն վճարելոյ զպարտոս Ս. Էջ-
միածնի:
- 1628—1655 Մովսէս և Փիլիպպոս ազգասէր
կաթուղիկոսք բազում շինութեամբք
յԵջմիածին և այլովք գովելի գործովք
պայծառանան յազգիս:
- 1651 Փիլիպպոս կաթուղիկոս զնայ յԵրու-
սաղէմ, ուր ժողով գումարեալ սահմանէ
ղերեքտասան կանոնս վասն եկեղեցա-
կանաց, ապա դարձեալ ի Վ. Պօլիս խա-
ղաղէ զխոռովութիւնն, կարգէ պատրի-
արք զՅովհաննէս վարդապետ Մուղնեցի
ի տեղի դահլնկէց Լատինամիտ պատ-
րիարքի ժամանակին:
- 1655 Իններորդ ժողով յԵջմիածին, ուր յետ
մահուան Փիլիպպոսի ընտրի կաթուղի-

- կոս Յակովբ վարդապետ Ջուղայեցի:
- 1656—1710 Յակովբ կաթողիկոս, Թովմայ եպիսկոպոս, Խաչատուր և Ոսկան վարդապետք, Մատթէոս և Ղուկաս Վանանդեցիք, և այլք հայրենասէրք հիմնեն և պայծառացուցանեն զտպագրութիւն Հայ մատենից:
- 1707 Տասներորդ ժողով յԵջմիածին վասն ընտրութեան նոր կաթողիկոսի:
- 1726 Առաջին ժողով ի Վ. Պօլիս, ուր յետ մահուան Աստուածատուր կաթողիկոսի ընտրի ի կաթողիկոսութիւն հայոց Վարապետ վարդապետ առաջնորդ Գաղատիոյ, ընդունի զօժումն յեկեղեցւոջ Ս. Աստուածածնայ ի Վ. Պօլիս, և դառնայ յետ ամաց ինչ ի Ս. Եջմիածին յաթոռ հայրապետական:
- 1755 Երկրորդ ժողով ի Վ. Պօլիս, ուր ընտրի Աղէքսանդր վարդապետ Վ. Պօլսեցի ի կաթողիկոսութիւն Հայոց, և եկեալ յԵջմիածին օժանի կաթողիկոս:
- 1763 Մետասաներորդ ժողով յԵջմիածին, ուր ընտրի կաթողիկոս Սիմէօն Երևանցի:

- 1765 Սիմէօն կաթողիկոս սահմանէ յԵջմիածին զտպարան Հայ գրոց, որ տարեալ անհամար ձախորդութեանց յերեսաց երկրակալաց, այժմ նորոգ ծաղկի:
- 1781 Հայք ի Ղարիմյ գաղթեալ հիմնեն Ղնախիջեան, և ի 1792 զԳրիգորուպօլ քաղաք:
- 1801 Երկոտասներորդ ժողով յԵջմիածին, ուր ընտրի Դանիէլ պատրիարք Վ. Պօլսոյ ի կաթողիկոսութիւն Հայոց, որ յերեսաց խոռովութեան ժամանակի կրեաց արսորանս, օժաւ կաթողիկոս յերեքխորանեան վանս (Եւքրիստայ) ի Բագրեւանդ, և եկեալ յԵջմիածին, նստաւ յաթոռ ի տեղի Դաւիթ կաթողիկոսի, որ միջմիտութեամբ պարտից խանին և ոչ ազգային ընտրութեամբ ունէր զկաթողիկոսութիւն Հայոց:
- 1810 Երեքտասներորդ ժողով յԵջմիածին, ուր ընտրի Եփրեմ արքեպիսկոպոս առաջնորդ Հայոց Ռուսաստանի ի կաթողիկոսութիւն Հայոց:
- 1815 Լազարեան իշխանապետք կանգնեն

- ի Մոսկով զճեմարան գիտութեանց, յոր
յամին 1826 յաւելուն զտպարան Հայ
և այլազգի մատենից:
- 1827 Ներսէս Կաթողիկոս Աշտարակեցի,
յառաջնորդութեան իւրում, հիմ-
նարկէ զՆերսէսեան ազգային Հոգևոր
գլխանոց ի Տփլիս քաղաքի, և ի 1847
թ. յաւուրս կաթողիկոսութեան շինէ
լճակ և անտառ յԷջմիածին:
- 1831 Զորքտասաներորդ ժողով յԷջմիածին,
ուր ընտրի ի կաթողիկոս Հայոց Յով-
հաննէս եպիսկոպոս Կարբեցի փակակալ
Ս. Էջմիածնի, զի Եփրեմ առ ծերու-
թեան և տկարութեան աչաց հրաժար-
եալ կայր ի կաթողիկոսութենէ:
- 1836 Կայսրն Ռուսաց հաստատէ զՍիւնհոդոսն
Էջմիածնի, և զկանոնս վարչութեան
նորա:
- 1843 Հնդետասաներորդ ժողով յԷջմիածին,
ուր ընտրի ի կաթողիկոս Ներսէս արք-
եպիսկոպոս Աշտարակեցի:
- 1858 Վեշտասաներորդ ժողով յԷջմիածին,
ուր ընտրի կաթողիկոս Մատթէոս արք-

- եպիսկոպոս Կ. Պօլսեցի:
- 1862 Մատթէոս Կաթողիկոս Կ. Պօլսեցի
բարեկարգեաց զմատենադարանն Ս. Էջ-
միածնի, և հաստատեաց գլխոցական
Հոգաբարձուս ի հոգևորականաց և յաշ-
խարհականաց:
- 1866 Եօթնտասաներորդ ժողով յԷջմիածին,
ուր ընտրի կաթողիկոս Գեորգ արքե-
պիսկոպոս Կ. Պօլսեցի:
- 1869 Գեորգ կաթողիկոս Կ. Պօլսեցի, շի-
նեաց զխորանս մասանց՝ կից մայր տա-
ճարին, և զճեմարանն մայր Աթոռոյս
1874 թ.:
- 1885 Աթոռտասաներորդ ժողով յԷջմիածին,
ուր ընտրեցաւ կաթողիկոս Մակար
արքեպիսկոպոս առաջնորդ վիճակին Բե-
սարապիոյ: Սա շինեաց նորոգ տպարան
ի Ս. Էջմիածին 1889 թ.

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL002811

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL008184

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL008186

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL008185

